

Н. У. Мядзведзева

Навук. кір. – В. С. Новак, доктар філал. навук, прафесар

**ТРАДЫЦЫІ ВЯСЕЛЬНАЙ АБРАДНАСЦІ Ё ІРЛАНДЦАЎ
НА МАТЭРЫЯЛЕ РЭГІЁНА «CONTAE THIOBRAID ÁRAINN,
BOROUGH CLUAIN MEALA»**

Пытанне аб асаблівасцях абрадавай заходнееўрапейскай паэзіі з'яўляецца актуальным і перспектыўным на сённяшні дзень. Мэта даследавання – высветліць асаблівасці ірландскай вясельнай абраднасці, паказаць разнастайнасць, своеасаблівую матывацыю ў традыцыйных абрадавых найменнях. Такое даследаванне дае падставы для параўнання культурных традыцый розных народаў, дае магчымасць прааналізаваць асаблівасці менталітэту беларускага і заходнееўрапейскага народаў і спрагназаваць будучае развіццё нацыянальнага і сусветнага фальклору ў межах кампаратывістыкі, што ў сваю чаргу, спрыяе захаванню культурнай спадчыны нашай краіны. Канкрэтныя ўмовы бытавання, культурныя асаблівасці і асаблівасці менталітэту народа напаяняюць вясельны абрад у кожным выпадку лакальным, мясцовым каларытам, які характэрны і для рытуалаў, і для своеасаблівых найменняў шматлікіх звычаяў і абрадаў.

Ірландскае вяселле – гэта вялікая колькасць абрадаў, рытуалаў, прыкмет і павер'яў, магчымасці якіх шырока выкарыстоўваюцца народнай традыцыяй.

У ірландцаў вядомы старадаўні і дзіўны звычай пад назвай «Айтын Гусак»*, калі жаніха запрашаюць у хату нявесты перад вяселлем і рыхтуюць у яго гонар гусака. У нашы дні захаваўся выраз «яго гусак прыгатаваны!»*, які сімвалізуе, што «трапіўся хлопец у сеткі». Даўней, калі сваты станоўча вырашалі ўсе пытанні, звязаныя са шлюбам, малады чалавек павінен быў сустрэцца са сваёй будучай жонкай. Сям'я дзяўчыны рыхтавала гусака. Агульная ідэя свята – як мага лепш пазнаёміцца маладым. Усіх, хто будзе прысутнічаць на вясельнай цырымоніі, уключаючы святара, таксама запрашалі. Пасля застолля маглі быць танцы, але галоўнае – гэта тое, што з'яўляліся магчымасці аказваць уздзеянне на «гусака», і паставіць перад ім вызначаныя ўмовы. Іншы раз гэты ж звычай называюць «абскубванне гусака»*, калі збіраліся члены сям'і і ў працэсе абскубвання птушкі

абмяркоўвалі з нявестай, якая чырванела ад сораму, падрабязнасці сямейнага жыцця.

Пасля «Айтин Гусака» абедзве сям'і збіраліся, каб аформіць дамову пра шлюб. Напрыклад, маці і бацька нявесты маглі ўключыць шматлікія пункты, паводле якіх, калі яны пастарэюць, дзеці павінны будуць улічваць іх запатрабаванні, суправаджаць іх на нядзельную Мессу, пастаўляць неабходныя прадукты.

Хоць шлюб па дамоўленасці з вышыні нашага часу падаецца не занадта рамантычнай падзеяй, але справа ў тым, што шматлікая колькасць маладых людзей, якія збіраліся ажаніцца, ведалі адзін аднаго з дзяцінства і натуральна, што пачуцці прыхільнасці паміж імі існавалі. Не было, хутчэй за ўсё, паміж імі рамантычных адносін, бо даўней гэта ў сельскай Ірландыі ўяўлялася неймавернай справай. Але варта аддаць належнае бацькам маладых людзей, яны рабілі ўсё магчымае, каб іх дзеці падыходзілі адзін аднаму і ў сямейным жыцці кахалі і паважалі адзін аднаго.

У нашы дні перыяд сватаўства ў Ірландыі пачынаецца адразу ж пасля Вадохрышча (6 студзеня). З некаторых разваг вынікала, што калі нельга жаніцца падчас Вялікага паста, то трэба было паспець жаніцца раней. Такім чынам, спрыяльным быў час, калі жаніліся падчас Масленіцы, а дзень напярэдадні Попельнай серады лічыўся самым спрыяльным днём.

Большасць сучасных вяселляў святкуецца ў суботу, хоць нават некалькі дзесяцігоддзяў назад шлюбы арганізаваліся ў Ірландыі ў любы дзень, акрамя суботы і нядзелі. Ёсць ірландскі верш, у якім прыводзяцца вясельныя прыметы, паяднаныя з поспехам у сямейным жыцці, што залежыла ад таго, які дзень маладыя людзі абралі для абмену клятвымі ў каханні і ў прызнанні вернасці адзін аднаму.

«Панядзелак – для здароўя,
Аўторак – да багацця,
Серада – самы лепшы дзень,
Чацвер – да страт,
Пятніца – да крыжоў,
Субота – ніводны дзень з усіх!»*

Усе высновы вельмі лагічныя, асабліва ўлічваючы, што Ірландыя пераважна сельская краіна ў самым недалёкім мінулым, і субота з'яўляецца традыцыйным кірмашовым днём, калі сем'і купляюць ці прадаюць прадукты, вырабленыя ў хатніх гаспадарках. Як вядома, каталіцкая царква таксама была супраць правядзення вяселляў у суботу.

Пасля таго, як шлюб быў арганізаваны, дзякуючы сватам і бацькам маладых, бацькі нявесты амаль заўсёды адпраўлялі малодшага брата дзяўчыны нібы нарваць кветак, калі дзяўчына і юнак толькі пачыналі сустракацца, але на самой справе – назіраць, каб не было паміж імі ніякіх не дазволенах пакуль вольнасцей. Такія «суправаджэнні» называліся «сборшчыкі маргариток»*. Падчас перадвясельных сустрэч было прынята, каб бацькі нявесты з'явіліся з «праверкай» у хату жаніха. Потым, як іх сустракалі, частавалі, яны рабілі ўласныя высновы, наколькі дачцэ будзе добра жыць у новай сям'і. Яшчэ некалькі выдатных і цалкам здзейсненых ідэй у вясельнай абраднасці ў ірландскім стылі.

«Bunratty Meade» [1] – мядовае віно «Бунратты», якое ўжо ў сярэднявечныя часы падавалі ў замку «Бунратты» (графства Клэр) падчас вясельных застолляў. Рэцэпт віна засноўваецца на адным з найстарэйшых напояў Ірландыі, і калі камусьці атрымаецца паспрабаваць напой, то ён не забудзе яго густ ніколі. У мінулым лічылася, што віно, выпітае на вяселлі, надавала мужнасці, і калі роўна праз дзевяць месяцаў нараджалася дзіця, тую падзею абавязкова звязвалі з выпітым на вяселлі «Bunratty Meade».

Маладыя мужы таксама пілі мядовае віно на працягу ўсяго месяца пасля вяселля. У сувязі з гэтым можна правесці аналогію з назвай «мядовы месяц». Лічылася, што рытуальнае пітво павінна было абараніць маладых ад фэй, якія, паводле вераванняў, з'яўляліся за душой нявесты.

Зразумелая справа, што вяселле ў ірландскім стылі суправаджаецца спецыяльным музычным суправаджэннем. Калі госці прыбываюць на вясельную бяседу, валыншчыкі сустракаюць іх каля ўваходу неверагодна прыгожай музыкай, гукі ірландскай дуды больш далікатныя, чым гукі шатландскай дуды. Звычайна ў ірландскіх танцах удзельнічалі запрошаныя танцоры ў нацыянальным адзенні. Надзвычай папулярным было выкананне вясельнай песні двума сябрамі ў той момант, калі жаніх і нявеста разразаюць торт, на сучасным ірландскім вяселлі.

Выдатны знак рамантычных адносін маладых – «Кладахскі» пярсцёнак [1]. Але ёсць адно папярэджанне, як кажуць, няўдача спасцігне таго чалавека, які купіць Кладахскі пярсцёнак сам для сябе. Яго павінны абавязкова падараваць.

Ірландскія нявесты мелі звычай на вяселлі насіць з сабой сапраўдную падкову на шчасце. Сёння можна набыць вытанчаныя фарфоравыя падковы, іх нявесты бяруць з сабой на сваё вяселле, ці рыхтуюць падковы з тканіны, якія ірландскія нявесты носяць на запясці.

Яшчэ адзін добры звычай – адмысловая хустка, якая дзякуючы некалькім швам ператвараецца ў чэпчык для дзіцяці, распароўшы якія, ён зноў ператвараецца ў хустку, і захоўваецца ў якасці сямейнай рэліквіі. Чароўная хустачка перадаецца дзяўчыне ў дзень яе вяселля. Такія хусткі прадаюцца амаль ва ўсіх крамах ірландскіх сувеніраў.

У сістэме вясельнай абраднасці, паводле ірландскіх павер'яў, звон званкоў засцерагае на адлегласці ад злых духаў. Званіць у званок стала ірландскай традыцыяй, і замест таго, каб чокнуцца куфлямі, на вяселлі можна было пазваніць у маленькія званкі. Іх раздаюць гасцям папярэдне, падчас «вясельнага прыёму»*.

У старажытныя часы, калі нявеста танчыла, яна не павінна была адрываць абедзве нагі ад зямлі, інакш феі маглі б скарыстацца гэтай сітуацыяй і пацягнуць яе. Феі, як вядома ў ірландскай міфалогіі, вельмі любяць прыгожыя рэчы, а нявеста з'яўляецца фаварытам фей. У Ірландыі бытуе шмат легенд, змест якіх звязаны з людзьмі, «унесенных прызракамі» [1]. Па гэтай жа прычыне, каб не прыцягваць да сябе ўвагу фей, у народнай традыцыі раець не рызыкаваць і не апранаць нявесце адзення зялёнага колеру. З гэтым звязана і забарона спяваць жаніху і нявесце на ўласным вяселлі. Сутнасць аднаго з абрадаў забаўляльнага характару заключаецца ў тым, што мужчыны, якія былі запрошаны на вяселле, падымаюць пасаджанага ў крэсла жаніха і праносяць вакол тых, якія ўжо папоўнілі шэрагі жанатых. Дазваляецца, згодна з мясцовай традыцыяй, з'явіцца на вясельнай бяседзе сябрам жаніха, якія павінны былі быць з саламянымі маскамі. У адной гісторыі распавядаецца, што маладыя людзі, якіх праследвалі па прычыне таго, што яны залезлі ў еўню аднаго памешчыка, надзелі на сябе салому і з'явіліся ў такім выглядзе на вяселлі, чым вельмі развесялілі гасцей.

Адметнае ў вясельнай абраднасці Ірландыі: наяўнасць спецыфічных традыцыйных вясельных звычайў, павер'яў, якія перадаваліся нашчадкам з вуснаў у вусны, з уласнага вопыту продкаў, што захоўваюць культурныя традыцыі розных эпох.

* Запісана ў студзені 2012 г. у горадзе Cluain Meala (Ірландыя) ад Poles Maria, 1935 г. н. Poles Carin, перакладзена на беларускую мову Мядзведзевай Настассей.

Спіс выкарыстаных крыніц

1 [Своя свадьба](#) [Электронный ресурс] / Своя свадьба. Материал предоставлен свадебным агентством «[Honey Wedding](#)». – Москва, 2010. – Режим доступа: <http://www.svojasvadba.com/svadebnie-istorii/svadebnie-traditsii-mira>. – Дата доступа: 10.04.2012.